

Sjekkliste for egenrevisjon

1 GENERELLE KRAV TIL GÅRDEN

© Stiftelsen Norsk Mat
Versjon 2026.2

Spørsmål som krever dokumentasjon vises med symbolet

1.1 OVERSIKT OVER DOKUMENTASJON, ANALYSERESULTATER OG SERTIFISERINGER.

1.1.1

Har du oversikt over alle driftsmidler du har kjøpt, og alle produkter du har solgt?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Kunne dokumentere hvem du kjøper fra (ett ledd tilbake)
- Kunne dokumentere hvem du selger til (ett ledd frem)

Ved kjøp av driftsmidler skal det:

Være mulig å spore hvor du har kjøpt driftsmidlene du bruker på gården, slik som gjødsel, fôr og plantevernmidler. Så langt det er praktisk mulig, skal det også kunne spores hvor på gården driftsmidlene er brukt, for eksempel at handelsgjødsel er brukt på ulike skifter, og at innkjøpt fôr er brukt til ulike dyr/dyreslag.

Ved salg av varer skal det:

Være mulig å spore hvem du selger produktene dine til. Ved direkte salg skal næringsmidler eller fôr du selger, være hensiktsmessig merket eller identifisert for at de skal være lettere å spore.

Bruk av regnskapet som grunnlag for sporingen:

Hvis du bruker regnskapet med bilag til å spore kjøp og salg, må regnskapet være lett tilgjengelig.

Hvorfor er det viktig å kunne spore det du kjøper og selger?

Sporingsopplysningene skal særlig bidra til å

- sikre rask og målrettet tilbaketrekking av fôr- og matvarer som ikke er trygge
- gi grunnlag for målrettet og nøyaktig informasjon til forbrukerne om maten
- sette tilsynsmyndigheten i stand til å vurdere og eventuelt håndtere risikoer som produsentene ikke kan håndtere på egen hånd.
- For å kunne dokumentere at alle økonomiske transaksjoner skjer i tråd med god forretningsskikk.

Du må kunne vise til at alle forretningsmessige og kommersielle transaksjoner utføres på en åpen, sporbar og nøyaktig måte.

- Det skal være en klar forpliktelse til nulltoleranse for bestiktelser, korrupsjon utpressing og underslag i din virksomhet. Dette er viktig for de som kjøper varene dine, samt tilliten hele veien frem til forbruker. Regnskapet hjelper deg med å vise dette.

Sporing av dyr

Krav til sporing av dyr er omtalt i sjekklistene for de ulike dyreartene.

§ Krav

Matlovsforskriften	Lovkrav
Bokføringsloven	Lovkrav
Straffeloven	Lovkrav
Åpenhetsloven	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.1.2

Har du en plan for hvordan du skal håndtere og eventuelt tilbakekalle helseskadelige produkter, samt varsle Mattilsynet og varemottaker?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Ha en plan for hvordan du skal tilbakekalle helseskadelige produkter.
- Umiddelbart varsle Mattilsynet og varemottakerne dine dersom du har grunn til å mistenke at du har solgt helseskadelige produkter.
- Umiddelbart stanse omsetning av produktet/produktene dine.

Hvorfor er dette viktig?

Rask varsling, tilbakekalling og stans i omsetning av helseskadelige produkter er viktig for å forebygge og redusere omfanget av eventuelle skadevirkninger.

Eksempler:

- Antibiotika
- Mistanke om salmonella.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.1.3

Arkiverer du analyseresultater, vedtak og tilbakemeldinger fra varemottaker og myndigheter?

For å oppfylle dette kravet må du

- Ta vare på, og enkelt kunne finne frem til, alle typer analyser, vedtak og tilbakemeldinger knyttet til din produksjon og vareflyt.
- Eksempelvis fôrprøver, vannprøver, vedtak om meldepliktige skadegjørere, etc.
- Kunne vise frem aktuell dokumentasjon til myndigheter og KSL-revisor ved forespørsel.

Dokumentasjon det er viktig å ta vare på er:

- vedtaksbrev og rapporter fra Mattilsynet
- resultater av analyser som gjelder mattrygghet eller kvalitet
- vedtak knyttet til funn av meldepliktige skadegjørere
- analyseresultater fra laboratorier
- eventuelle obduksjonsrapporter fra veterinær
- sykdomsregistreringer fra slakteriet

Hvorfor er dette viktig?

Dette er viktig for å dokumentere kommunikasjon, hvilke registreringer som er gjort, prøver som er tatt, og hvilke resultater du har fått.

Kontroll på dokumentasjon vil gjøre det lettere for deg dersom myndigheter eller varemottaker kontakter deg i forbindelse med sporing av eksempelvis smittsom dyresykdom eller kvalitetsfeil knyttet til din produksjon.

§ Krav

Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere	Lovkrav
Forskrift om plantehelse	Lovkrav
Forskrift om næringsmiddelhygiene	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.1.4 Er utstyr som krever det, kontrollert og sertifisert i tråd med forskrifter?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Sørge for sakkyndig kontroll av arbeidsutstyr der dette er et krav.

Dette gjelder blant annet (listen er ikke uttømmende):

- silotalje (eller annet løfteredskap)
- truck
- masseforflytningsmaskin (minilaster o.l.) med større effekt enn 15 kW (20,4 hk)
- løfte- og stablevogner
- kran for løft av storsekk på såmaskin
- funksjonstest av åkersprøyte

Skinnegående føringsvogner regnes ikke som trallebaner, så det kreves ikke sakkyndig kontroll av disse, men de skal følges opp med dokumentert periodisk kontroll.

Oversikt over sertifiseringsorganer for utstyr finner du på **sert555.no**.

§ Krav

Samarbeids Gruppen for Sertifiseringsorganer.	Informasjon
Forskrift om utførelse av arbeid	Lovkrav
Forskrift om utførelse av arbeid	Lovkrav
Kontroll utført av sertifisert virksomhet	Informasjon

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.2 GJØDSLINGSPLAN OG JORDPRØVER

1.2.1

Har du representative jordprøver som grunnlag for gjødslingsplanen (ikke eldre enn 8 år)?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Ha representative jordprøver som grunnlag for gjødslingsplanen, og disse prøvene skal ikke være eldre enn 8 år.

Utfyllende informasjon:

Representative jordprøver skal tas med jevne mellomrom, normalt hvert 4.–8. år, slik at gjødslingsplanen bygger på oppdaterte og faglig korrekte data om næringsinnholdet i jorda. Prøvene skal analyseres ved et laboratorium som har bestått ringtest for jordanalyser, noe som sikrer at analysene holder nødvendig kvalitet og nøyaktighet.

Dersom du leier jord, skal du kunne legge fram representative jordprøver senest det andre året i leieforholdet, eller det andre året på rad ved ettårige leiekontrakter. Dette sikrer at også leid areal inngår i gjødslingsplanen med et faglig riktig grunnlag.

Representative prøver innebærer at:

- Prøvene tas på en måte som gir et riktig bilde av næringsforholdene i jorda
- Prøver tas fra alle relevante skifter
- Prøvetaking gjennomføres i tråd med anbefalt metodikk (dybde, tidspunkt, antall delprøver)

Oppdaterte jordprøver er avgjørende for at gjødslingsplanen skal være korrekt og tilpasset både kultur, avlingsnivå og miljøhensyn.

§ Krav

Forskrift om gjødselplanlegging	Lovkrav
---------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.2.2

Har du en gyldig gjødslingsplan og skiftekart for inneværende år basert på jordprøvene?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Ha en gyldig gjødslingsplan før hver vekstsesong.

Informasjon:

Gjødsselforskriften krever at alle gårder som mottar produksjonstilskudd, skal ha utarbeidet en gjødslingsplan før hver vekstsesong. Dette gjelder også Debio-godkjente gårder. Dersom driften er enkel eller ekstensiv og gjødslingsbehovet varierer lite mellom år, kan kommunen godkjenne at planen gjelder i inntil 5 år. Godkjenningsbrevet skal oppbevares og kunne vises til myndigheter og KSL-revisor.

Gjødslingsplanen skal omfatte alt jordbruksareal du disponerer. Den skal inneholde et skiftekart/feltkart med målestokk som tydelig viser skifteinndelingen, og skal settes opp skiftevis basert på jordprøver. Kartet skal også vise meldepliktig ugras, og kan omfatte grøfter, miljøregistreringer og erosjonsrisiko.

§ Krav

Forskrift om gjødslingsplanlegging	Lovkrav
------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.2.3

Noterer du gjødselmengdene som brukes?

For å oppfylle dette kravet må du

- Notere ned hvilken gjødsel og mengde du bruker på hvert enkelt skifte.
- Dette gjelder både mineral-, husdyr-, og annen organisk gjødsel.
- Dette gjelder både konvensjonell og økologisk drift.

Gjødselforskriften setter krav til oversikt over bruk av gjødsel.

Hvorfor er dette viktig?

Det er viktig å avpasse gjødselmengden etter næringstilstanden i jorda, veksten som skal dyrkes, og forventet avlingsnivå for veksten samt sesongvariasjon. Dersom vekstforholdene utvikler seg annerledes enn det som er forutsatt i gjødslingsplanen, må du ta hensyn til dette når du gjødsler.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
Forskrift om gjødselsplanlegging	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3 LAGRING OG BRUK AV HUSDYRGJØDSEL

1.3.1 Er husdyrgjødsel kun spredt på dyrket jord eller på innmarksbeite som kommunen har godkjent som spredeareal?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Kun spre husdyrgjødsel på godkjent spredeareal.
- Ha en plan for håndtering av gjødsel hvis du ikke selv har tilgjengelig spredeareal.
- Ved spredning på leid areal kreves skriftlig avtale på minimum 5 år.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Kravet er forankret i forskrift om gjødselvarer.

Informasjon:

Gårder med husdyr skal disponere over et tilstrekkelig areal for å spre gjødsel – normalt minst fire dekar fulldyrket jord per gjødseldyreenhet (GDE).

Du kan søke kommunen om å få innmarksbeite godkjent som spredeareal. Utmarksareal kan ikke godkjennes som spredeareal.

Avvik fra kravet til spredeareal

Gårder som ved hjelp av næringsbalanseregnskap kan dokumentere at de har underskudd av tilført næringsstoff på det jordbruksarealet de disponerer, kan søke kommunen om å få redusert kravet til spredeareal. I områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning kan kommunen stille krav om større spredeareal.

Tilleggskrav

For leid areal, ved avtale om å spre gjødsel på gårder i nærheten og ved salg av husdyrgjødsel må du normalt ha en skriftlig avtale for minst fem år.

Enkelte gårder disponerer ingen eller for små arealer til å få spredd husdyrgjødsel på. Slike gårder skal ha en plan for håndtering av gjødsel og en avtale med mottakeren av gjødsel. Dette skal sikre at de håndterer gjødsel på en forsvarlig måte.

I områder som er definert som sårbare områder etter EUs nitratdirektiv i forskrift om organisk gjødsel, skal tilførselen av husdyrgjødsel ikke overstige 17 kg total nitrogen per dekar.*

* Dette gjelder områder med avrenning til Glommavassdraget, medregnet Lågen og Vormå, Haldenvassdraget og øvrige områder med avrenning til Oslofjorden mellom svenskegrensa og Strømtangen fyr samt til indre Oslofjord (innenfor Drøbaksterskelen).

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
Veileder gjødsselforskriften (organisk opphav)	Lovkrav

1.3.2

Har du spredt husdyrgjødsel på snø- og frostfri mark, og innenfor de gjeldende tidsfristene og eventuelle fylkesvise frister)?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du:

- Spre husdyrgjødsel kun i tillatt periode og i tråd med fristene som gjelder for ditt fylke eller område.
- Unngå spredning av husdyrgjødsel i perioden det ikke er tillatt i din kommune
- Ikke spre husdyrgjødsel på **snødekket eller frossen mark**.
- Sørg for at spredning skjer i vekstsesongen, helst om våren, slik at næringsstoffene utnyttes av planteveksten.

Tidsfrister for spredning (hovedregler):

- **Områder som drenerer til kyststrekningen fra svenskegrensen til fylkesgrensen mot Agder:**
 - Tillatt periode: **1. mars–1. september**
 - **Det skal samme år høstes eller etableres plantevekst etter siste spredning.**
 - **Ved etablering av høstkorn eller andre vekster som gir plantevekst før innvintring, er spredning tillatt frem til 15. september.**
- **Kommunene Stavanger, Sola, Randaberg, Sandnes, Gjesdal, Klepp og Hå (Rogaland):**
 - Tillatt periode: **1. mars–1. september**
 - **Det skal samme år høstes eller etableres plantevekst etter siste spredning.**
- **Troms og Finnmark:**
 - Tillatt periode: **1. mars–1. november**, i kombinasjon med nedmolding.
 - Spredning uten nedmolding på eng og annen grøde skal skje senest **1. september**, og det skal samme år høstes etter spredningen.
- **Resten av landet:**
 - Tillatt periode: **1. mars–15. september**
 - **Det skal samme år høstes eller etableres plantevekst etter siste spredning.**
 - **Silopressaft** kan spres frem til og med **15. september**.

Spredning av organiske gjødselvarer er ikke tillatt på snødekket eller frossen mark.

Kravet er forankret i **forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav**, og skal bidra til å redusere avrenning og forurensning samt sikre god utnyttelse av næringsstoffene i jordbruket.

§ Krav

Forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv	Lovkrav
Overgangsregler ny gjødsselforskrift	Informasjon

1.3.3

Har du rutiner som sikrer at husdyrgjødsel som spres på åpen åker, moldes ned innen 18 timer?

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at husdyrgjødsel som spres på åpen åker, moldes ned straks og senest innen 18 timer. Dersom du ikke spres husdyrgjødsel på åpen åker, er kravet ikke relevant. Kravet er forankret i gjødselvereforskriften.

Hvorfor er dette viktig?

Rask nedmolding reduserer luktulempet og partikkelspredning, særlig i områder nær boliger, og forhindrer tap av næringsstoffer."

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3.4

Er spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite gjennomført i tråd med regelverket?

For å oppfylle kravet må du:

- Ha kommunal godkjenning for innmarksbeitet
- Spre husdyrgjødsel kun innenfor tillatt periode
- Spre på frostfri jord
- Kun spre på innmarksbeite eller fulldyrket jord
- Ikke spre gjødsel på utmark
- Følge gjeldende regler for gjødseltype og eventuell nedmolding
- Ta hensyn til naturverdier der kommunen har satt vilkår eller avslag

Veiledning / informasjon

- Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite krever godkjenning fra kommunen før tiltaket gjennomføres.
- Husdyrgjødsel kan normalt spres i perioden 15. februar–1. september. Spredning etter dette krever nedmolding og må skje innen fastsatte frister.
- Spredning skal skje på frostfri jord og under forhold som reduserer risiko for avrenning.
- Utmark kan ikke gjødsles, uavhengig av gjødseltype.
- Kommunen kan avslå søknader av hensyn til naturmangfold, for eksempel på slåttemark eller naturbeitemark.
- Det gjelder en midlertidig overgangsregel for mineralgjødsel frem til 2028.

§ Krav

Rundskriv 2025/37	Informasjon
-------------------	-------------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3.5

Har du rutiner som sikrer at gjødsellageret kontrolleres minst én gang i løpet av 12 måneder?

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer jevnlig kontroll av gjødsellageret, slik at anlegget fungerer som det skal og er fritt for lekkasjer. Du må også oppfylle spesielle krav som gjelder for det gjødselanlegget du har.

Spesielle krav:

- Lager for flytende gjødsel skal ha tette konstruksjoner i gulv, vegger og porter.
- Landkummer skal ha tak eller flytende dekke.
- Gjødseldammer skal ha tett bunn.
- Gjødselsgroper for sau m.m. skal ha tett bunn, tette sider og tett port.
- Nye og større anlegg for svine- og fjørfehold skal bruke innredningssystemer som reduserer ammoniakkslipp.
- Fast strøblandet gjødsel med flytende overskudd (under 25 % tørrstoff) skal lagres på tett bunnplate, med tette kanter. Bunnplaten skal ha fall mot sluk og en tett oppsamlingskum for sigevann.

Kravene er forankret i forskrift om gjødselvarer og forskrift om gjødselvarer av organisk opphav.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3.6 Har du nok lagringskapasitet til at du kan lagre gjødsla inntil det er tillatt å spre den (minimum 8 måneders lagringskapasitet)?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Ha en lagringskapasitet på minimum 8 måneder.

Dette er forankret i gjødselvereforskriften.

Informasjon

Når du planlegger kapasiteten på gjødsellageret, må du ta hensyn til at husdyrgjødsel så langt det er mulig skal spres i vekstsesongen – i perioden fra våronnstart til 1. september. Kommunen kan bestemme at det ikke er tillatt å spre husdyrgjødsel med nedmolding eller nedfelling i hele eller deler av perioden fra 2. september til 1. november.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3.7

Har du rutiner som sikrer at husdyrgjødsel som lagres på bakken, alltid skjermes mot overflatevann og plasseres slik at avrenning hindres?

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at gjødselhauger skjermes mot overflatevann, og at eventuelle kommunale krav om skjerming mot nedbør følges. Kravet er forankret i gjødselvereforskriften.

Informasjon:

Gjødsel med mer enn 25 prosent tørrstoff som omdannes i løpet av lagringsperioden kan lagres direkte på bakken.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3.8

Har du rutiner som sikrer at gjødsel fra luftegårder og utendørs talle samles opp regelmessig, minst én gang i året?

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at gjødsel fra luftegårder og utendørs talle fjernes regelmessig, minst én gang årlig. Du må sørge for at oppsamlet gjødsel enten spres eller lagres på en tilfredsstillende måte, og at væskeoverskudd samles opp og lagres dersom det kan medføre miljøskade. Kravet er forankret i gjødselvereforskriften.

Informasjon:

Luftegårder og utendørs talle må være innrettet slik at gjødsel kan fjernes enkelt fra fôringsplasser, hvileplasser og eventuelle trafikkarealer mellom disse.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.4 BRUK AV AVLØPSSLAM, KOMPOST, BIOREST ELLER ANNEN ORGANISK GJØDSEL

1.4.1

Har du rutine for å følge gjeldende regelverk og bruksbegrensningene for avløpsslam, kompost, biorest og annen organisk gjødsel?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at bruksbegrensningene for organisk gjødsel følges. Kravene varierer med type produkt.

Slam

- Følg bruksbegrensningene i varedeklarasjonen.
- Spre i samsvar med spredrestriksjoner og molde ned senest innen 18 timer.
- Før protokoll (mengde, dato, spredeområde, dato for høsting/slipp av dyr) og oppbevar den i minst 4 år.

Begrensninger:

- Ikke bruk slam på arealer med grønnsaker, poteter, bær eller frukt. Disse kulturene kan først dyrkes/høstes tre år etter spredning.
- Slam skal ikke spres på eng, i gartnerier, på snødekt eller frossen mark, og ikke i perioden 2. november–14. februar.

Kjøttbeinmel og andre bearbejdede animalske proteiner

- Oppbevar slik at dyr ikke får tilgang.
- Ikke spre på eng.
- Før protokoll (mengde, dato, spredeområde, dato for høsting/slipp av dyr) og oppbevar i minst 2 år.

21-dagersregelen:

Arealer som bruker organisk gjødsel eller jordforbedringsmidler med animalske biprodukter kan ikke brukes til beite eller høstes til fôr før det har gått minst 21 dager etter spredning.

Unntak: Husdyrgjødsel omfattes ikke.

Generelle krav for organisk gjødsel

- Mengde og bruksområde er regulert for å redusere smitterisiko.
- Produkter med organisk avfall (f.eks. næringsmiddelavfall, planterester, slakteriavfall, fiskeavfall) skal være registrert hos Mattilsynet.
- Følg varedeklarasjon eller følgedokumenter for riktig bruk, lagring og håndtering."

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.4.2

Har du rutiner som sikrer at kommunen varsles før avløpsslam brukes på gården?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at kommunen varsles senest to uker før avløpsslam brukes på gården. Kravet er forankret i gjødselvareforskriften.

Informasjon:

Meldingen skal inneholde en vurdering av forhold som kan påvirke agronomi, miljø, sikkerhet, helse og hygiene ved bruken av slam."

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.5 LAGRING OG BRUK AV PLANTEVERN MIDLER

1.5.1 Kan du dokumentere at plantevernmidler kun er brukt av personell med gyldig autorisasjon?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Sørge for at plantevernmidler kun kan brukes av personer som har autorisasjon. Å **bruke plantevernmidler** omfatter i denne sammenheng både å **blande** slike midler og å **spre** eller **påføre** dem.

Dette er forankret i forskrift om plantevernmidler.

Informasjon

Autorisasjonen er gyldig i ti år fra man avlegger prøve. Dersom det er andre enn du selv som har utført sprøytinga, skal du føre personens navn inn i plantevernjournalen, sammen med en kopi av hans eller hennes autorisasjonsbevis.

Autorisasjonskravet gjelder ikke for preparater som er godkjent for bruk i hobbyhager og på stueplanter.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
-------------------------------	---------

1.5.2

Kan du dokumentere at plantevernmidlene er brukt i samsvar med godkjent etikett, og har du rutiner som sikrer riktig bruk fremover?

For å oppfylle dette kravet må du

- kunne dokumentere at plantevernmidler er brukt i samsvar med godkjent etikett, og ha rutiner som sikrer korrekt bruk fremover.
- Du skal følge bruksanvisningen på merkelappen og kontrollere at etiketten er godkjent. Plantevernmidler skal ikke brukes utenfor godkjent bruksområde eller i høyere dosering/konsentrasjon enn tillatt.
- Du må også være kjent med reglene som gjelder for plantevernmidler som ikke lenger er godkjent. Kravet er forankret i forskrift om plantevernmidler.

Informasjon:

Hvis et plantevernmiddel mister godkjenningen sin, kan det brukes og oppbevares i inntil 18 måneder med mindre Mattilsynet fastsetter annet. Avviklingsreglene for preparater som ikke lenger er godkjent og for preparater med gamle etiketter skal følges. Oppdatert oversikt over godkjente produkter finnes hos Mattilsynet."

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Mattilsynet plantevernmidler- Godkjente produkter og virksomheter	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.5.3

Kan du dokumentere at spredeutstyret tilpasses, rengjøres og vedlikeholdes slik at det ikke er fare for forurensning av vann, og har du rutiner som sikrer dette fremover?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du:

Kunne dokumentere, og ha rutiner som sikrer, at spredeutstyret tilpasses, rengjøres og vedlikeholdes slik at det ikke oppstår fare for forurensning av vann. Kravet er forankret i forskrift om plantevernmidler.

Du skal:

- unngå å spre plantevernmidler nærmere enn 3 meter fra overflatevann og 50 meter fra drikkevannsbasseng; avstanden kan reduseres ved bruk av avdriftsreducerende dyser
- fortynne rester i sprøytetanken (helst minst 5 ganger) og sprøyte dem ut på allerede behandlet kultur
- sørge for at fylling og vasking av spredeutstyr og rengjøring av tomemballasje skjer på steder der vaskevannet ikke forurenser jord eller vann
- sikre at sprøyter solgt etter 1. januar 2001 med tankstørrelse over 600 liter er utstyrt med skylletank og skylledyse

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Bruk av plantevernmidler nær vann	Lovkrav
Tiltak som gir avdriftsreduksjon ved bruk av plantevernmidler	Lovkrav

1.5.4

Kan du dokumentere at du oppfyller kravene til integrert plantevern, beskyttelse av vannmiljø og journalføring, og har du rutiner som sikrer at disse kravene etterleves?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du følge de åtte prinsippene for integrert plantevern, gjennomføre tiltak som reduserer risikoen for vannforurensning, og føre plantevernjournal i tre deler:

1. journal for integrert plantevern,
2. journal for vannbeskyttelse,
3. sprøytejournal.

Kravet er forankret i forskrift om plantevernmidler.

Informasjon

Når du bruker plantevernmidler, skal du føre plantevernjournal som består av tre deler:

Del 1 – Journal for integrert plantevern:

Her beskriver du hvilke prinsipper du har fulgt. Hvis du har brukt kjemiske midler, skal du angi hvilke alternativer du vurderte først og begrunne valget.

Del 2 – Journal for vannbeskyttelse:

Her beskriver du tiltak for å redusere risikoen for vannforurensning, for eksempel buffersoner, dysevalg eller vaskeplasser.

Del 3 – Sprøytejournal:

Her skal du registrere:

- hvilke skifter og kulturer som er sprøytet
- hvilke skadegjørere som er bakgrunnen for tiltaket
- hvilke preparater og doser som er brukt
- hvem som har utført sprøytingen
- dato for sprøyting

Sprøytejournalen skal oppbevares i minst 3 år.

Ansvar:

Du er ansvarlig for at plantevernjournal føres, også når andre utfører sprøytingen. Journalen skal vise hvilket område midlene er brukt på.

Omfang:

Journalplikt gjelder også ved bruk av beisemidler til settepotet, nytte dyr, mikroorganismer, planteekstrakter og plantevernmidler (inkl. godkjente basisstoffer) som brukes i økologisk landbruk.

Støtteverktøy:

NLR og NIBIO har utviklet kulturspesifikke veiledere som viser hvordan de åtte prinsippene for integrert plantevern kan anvendes i ulike kulturer. Maler for plantevernjournal og veiledere er tilgjengelig via «Krav»-lenken."

§ Krav

Mal for plantevernjournal NLR	Informasjon
Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Veileder om avdriftsreduksjon	Lovkrav
Kulturspesifikke veiledere NIBIO	Informasjon

1.5.5

Oppbevarer du plantevernmidlene avlåst, tydelig merket og i tråd med tilleggskrav på etiketten, og har du rutiner som sikrer korrekt oppbevaring?

For å oppfylle dette kravet må du oppbevare plantevernmidler på en måte som tilfredsstillter kravene i forskrift om plantevernmidler, og ha rutiner som sikrer riktig oppbevaring.

Slik oppbevarer du plantevernmidler riktig:

- følg oppbevaringskravene som står på etiketten (f.eks. «lagres frostfritt»)
- oppbevar midlene i et tett og avlåst skap eller rom, tydelig merket med giftmerke og ordet «GIFT»
- hold skapet/rommet rent og sørg for god ventilasjon når preparatene krever det
- oppbevar kun plantevernmidler og eventuelt andre kjemikalier (inkl. flytende gjødselblandinger) i dette rommet/skapet
- oppbevar åpne pakninger i en lukket og tett beholder

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Veileder til regelverk om plantevernmidler	Informasjon

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.5.6

Setter du opp advarselsplakater i samsvar med Mattilsynets mal når arealer som er åpne for allmenn ferdsel behandles med plantevernmidler, og har du rutiner som sikrer at dette alltid blir gjort?

For å oppfylle dette kravet må du informere offentligheten når plantevernmidler brukes på arealer som er åpne for allmenn ferdsel. Dette innebærer å sette opp advarselsplakater og å informere aktører med særskilte interesser. Kravet er forankret i forskrift om plantevernmidler.

Plakater:

- merk arealet med plakater i samsvar med Mattilsynets mal
- merk også veier og stier som leder inn i området
- plakaten skal stå i minst 7 dager og fjernes senest 3 uker etter sprøyting, med mindre etiketten angir annen frist

Aktører med særskilt interesse:

Birøktere, reineiere, beiteberettigede og andre som kan bli berørt, skal varsles i god tid før sprøyting.

Mal for plakater finnes på Mattilsynets nettsider.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Mattilsynet Advarselsplakat plantevern	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.5.7

Er spredeutstyret funksjonstestet i henhold til krav?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Åkersprøyte, tåkesprøyte, jordbærbommer og spredeutstyr med total bomlengde på over tre meter skal testes hvert 3. år
- Spredeutstyr i veksthus skal testes hvert 5. år.
- Ryggbåret og håndholdt spredeutstyr er unntatt krav til vanlig funksjonstest, men skal egentestes.
- Spredeutstyr med krav til funksjonstest skal ha påsatt gyldig registreringsmerke, dette gjelder også fabrikknytt utstyr.

Ihht forskrift om plantevernmidler.

Informasjon

Alle som eier eller bruker spredeutstyr for plantevernmidler, er ansvarlige for at utstyret er funksjonstestet og har registreringsmerke.

Spredeutstyret du bruker på gården, må oppfylle visse tekniske krav, og alle deler og komponenter skal være fri for lekkasjer. Dette skal du som produsent kontrollere i forkant av hver sesong. Dette skal i tillegg kontrolleres i en ekstern funksjonstest. Funksjonstest av åkersprøyte skal gjøres hvert 3. år.

Les mer om funksjonstesting av spredeutstyr på Mattilsynets nettside (lenke i "Krav").

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Veileder til funksjonstesting av spredeutstyr	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.5.8

Overholder du behandlingsfristene for plantevernmidler, og har du rutiner som sikrer at innhøstingsdato dokumenteres når dette er påkrevd?

For å oppfylle dette kravet må du kjenne til behandlingsfristene for alle kjemiske plantevernmidler du bruker, og sikre at disse fristene overholdes i praksis. Du skal dokumentere tidspunkt for innhøsting slik at det kan vises at behandlingsfristene er fulgt. På beitearealer gjelder behandlingsfristen fra tidspunktet for behandling til dyrene slippes på beite. Kravet er forankret i plantevernforskriften.

Informasjon

Behandlingsfristen er den minstetiden som må gå mellom siste gang et plantevernmiddel brukes og tidspunktet for innhøsting. Formålet er å sikre at rester av plantevernmidlene brytes ned til et trygt nivå før produktet høstes eller før dyr får tilgang til arealet. Behandlingsfristen varierer mellom preparater, og du finner alltid gjeldende frist på etiketten for det enkelte produkt.

§ Krav

Plantevernforskriften	Lovkrav
-----------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.6 MELDEPLIKTIG UGRESS OG PLANTESKADEGJØRERE

1.6.1

Følger du opplysningsplikten for meldepliktige skadegjørere og floghavre, og har du rutiner som sikrer at funn meldes i tråd med regelverket?

For å oppfylle dette kravet må du følge opplysningsplikten for meldepliktige skadegjørere og floghavre. Du skal melde fra til kommunen dersom du har kjennskap til eller mistanke om floghavre på eiendommen. Meldingen skal inneholde planteprøve og registreringsskjema som kommunen sender videre til Kimen Såvarelaboratoriet AS for diagnostisering.

Ved mistanke om andre meldepliktige skadegjørere skal du melde fra til Mattilsynet gjennom deres skjematjeneste. Aktuelle skadegjørere er listet i vedlegg 1 og 2 til forskrift om plantehelse.

Meldeplikten gjelder både jord du eier og jord du leier.

Kravet er forankret i forskrift om plantehelse.

Informasjon:

Eksempler på meldepliktige skadegjørere:

- potetkreft
- potetråtenematode
- stengelnermatode
- hvit PCN (potetcystenematode)

§ Krav

Forskrift om plantehelse	Lovkrav
Floghavreforskrift	Lovkrav
Registreringsskjema ved funn av floghavre	Informasjon
Mattilsynets veileder og skjematjeneste	Informasjon

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.6.2

Opplyser du den du leier jord av, eller leier bort til, dersom du finner meldepliktige skadegjørere eller floghavre, og har du rutiner som sikrer at dette alltid blir gjort?

For å oppfylle dette kravet må du opplyse samarbeidspartnere dersom du finner meldepliktige skadegjørere eller floghavre. Dersom du leier bort jord, skal du også informere om tidligere funn av floghavre. Hvilke skadegjørere som er meldepliktige, fremgår av vedlegg 1 og 2 til forskrift om plantehelse. Kravet er forankret i forskrift om plantehelse og forskrift om floghavre.

Informasjon:

Ved maskinsamarbeid mellom en smittet og en ikke-smittet driftsenhet kan påvisning av en meldepliktig skadegjørere medføre at begge påføres restriksjoner. Dersom du leier bort jord, er det særlig viktig å informere om tidligere funn av floghavre, ettersom frø kan overleve i inntil ni år i jorda.

§ Krav

Forskrift om plantehelse	Lovkrav
--------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.6.3

Har du rutiner for å bekjempe og hindre spredning av floghavre?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Gode rutiner for rengjøring av maskiner, lager og utstyr.
- Årlig kontroll på all dyrket jord unntatt flerårig eng.
- Riktig destruering av floghavre
- Holde et 20 meter bredt belte inntil naboeiendom, veier og åpne vannveier **helt fritt** for frøbærende floghavreplanter. Tilsvarende plikt gjelder for arealer som er utsatt for flom.

Dette i henhold til forskrift om floghavre.

Informasjon

Det er viktig å jobbe for å hindre spredning og redusere mengden av skadegjørere som floghavre. Bruk av samme redskaper på flere gårder er en av de vanligste årsakene til at floghavre sprer seg. Vekstskifte og riktig bruk av plantevern kan være viktige tiltak.

§ Krav

Forskrift om plantehelse	Lovkrav
Forskrift om floghavre	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.6.4

Har du kontrollert om du har hønsehirse, og eventuelt bekjempet den, og har du rutiner som sikrer at dette følges opp årlig?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Sørge for aktiv bekjempelse hvis du oppdager ugraset. Se informasjon og kravliste.

Bekjempelse av hønsehirse omfattes ikke av egen forskrift, men omtales blant annet i forskrift om såvarer og forskrift om regionale miljøprogram.

Informasjon

Hønsehirse (*Echinochloa crus-galli*) er et ugras som sprer seg raskt, og som kan etablere seg i de fleste kulturer. Tidligere fantes hønsehirse bare i kystområdene; men nå finnes den også lenger innover i landet

Slik bekjemper du hønsehirse

Pass på at kulturen har gode vekstbetingelser, det gir vekstene et godt grunnlag for å konkurrere mot hønsehirsens. Det er viktig at bekjempelsen gjøres helt ut i radkulturene. Vi ser ofte god bekjempelse inne i åkeren, mens det fortsatt vokser hønsehirse i kanten.

§ Krav

Forskrift om såvarer	Lovkrav
Informasjon hønsehirse NLR	Informasjon

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.7 LAGRING AV DRIFTSMIDLER, PUNKTUTSLIPP OG AVFALLSHÅNDTERING

1.7.1 Lagrer du innkjøpt mineralgjødning på en sikker måte?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Lagringsmåte som hindrer at gjødsla kan komme på avveie
- Lagringsmåte som verner liv, helse, miljø og materielle verdier mot uhell og ulykker.
- Kravene til oppbevaring av mineralgjødning er strenge. Les mer under *informasjon*.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Ihht. *forskrift om utgangsstoffer for eksplosiver § 14*.

Informasjon

Ifølge hovedregelen skal gjødsla oppbevares utilgjengelig for uvedkommende og være forsvarlig innelåst eller inngjerdet. Hvis risikoen tilsier det, kan det også være nødvendig med kameraovervåking, vakthold, alarm eller ekstra innbruddssikring. I tillegg skal du ha oversikt over hvem som har adgang til gjødsellageret.

Mulig unntak for gjødning med 16 til 28 prosent nitrogen

For mange bønder kan det være vanskelig å oppfylle de strenge kravene. Du kan derfor få unntak fra hovedregelen dersom det er uforholdsmessig vanskelig for deg å lagre gjødsla slik regelen krever. Forutsetningen er at nitrogenandelen i gjødsla ikke overstiger 28 prosent.

I så fall skal du oppbevare gjødsla på én av følgende måter:

- under daglig oppsyn på et område som er skjermet fra offentlig vei, og som ikke er lett synlig eller tilgjengelig for uvedkommende
- under jevnlig oppsyn avlåst i en egnet bygning uten tilgang for uvedkommende
- under jevnlig oppsyn på et avlåst område som ikke er lett tilgjengelig for uvedkommende
- under jevnlig oppsyn i en annen egnet låsbar innretning som ikke er lett tilgjengelig for uvedkommende

Ingen unntak for gjødning som inneholder over 28 prosent nitrogen

For mineralgjødning som inneholder over 28 prosent nitrogen (N) fra ammoniumnitrat (NH_4NO_3) gjøres ingen unntak fra hovedregelen.

Hva innebærer daglig tilsyn?

Daglig tilsyn vil si at personer som er tilknyttet virksomheten, oppholder seg i nærheten av lageret og hver dag ser at alt er i orden.

Hva innebærer «jevnlig tilsyn»?

Å ha jevnlig oppsyn med gjødsellageret innebærer å kontrollere det minst en gang i uka. Hvor hyppig du bør kontrollere lageret, henger sammen med hvor raskt du vil kunne oppdage om gjødning er på avveie.

Du behøver ikke å stå for det jevnlige tilsyn selv. Det kan også utføres av andre dersom det er mest hensiktsmessig. Dokumenter det skriftlig dersom du har en avtale med noen som utfører oppsynet for deg.

Hva er «en egnet bygning»?

Med dette menes en bygning som ivaretar både sikkerhet og sikring på en god nok måte.

Hva er «en annen egnet låsbar innretning»?

Det kan for eksempel være en låsbar presenning av robust materiale.

Varsle KRIPOS ved tyveri eller svinn

Det er viktig at tyveri eller svinn blir oppdaget så tidlig som mulig, og at du raskt varsler om slikt til KRIPOS på telefon 23 20 8010 eller tips.kripos.no.

Har du kjøpt gjødsel sammen med andre?

Hvis dere er flere som kjøper gjødsel sammen, må dere opplyse til selgeren hvem som skal ha tilgang til gjødsla. Hvis ikke dere gjør dette, plikter den som står for innkjøpet, å registrere seg i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) sin database over forhandlere av mineralgjødsel.

§ Krav

Lagring av gjødsel med høyt innhold av ammoniumnitrat - DSB	Informasjon
Forskrift om håndtering av utgangsstoffer for eksplosiver	Lovkrav

1.7.2

Lagrer du fôr i siloanlegg eller som rundballer på en måte som hindrer avrenning og fare for forurensning?

For å oppfylle dette kravet må du ha kjennskap til:

- Silopressaft skal samles opp, lagres og brukes slik at den ikke skader miljøet – enten du lagrer den i silo eller i rundballer.
- Rundballer bør helst lagres på mark der saft som renner av, kan infiltreres i grunnen, og der avrenningen kan kontrolleres gjennom drenering.
- Rundballer må lagres i god avstand fra vassdrag
- En egen lagerplass med tett dekke og oppsamling av pressaft kan være nødvendig dersom lagring direkte på bakken skader miljøet.
- Rundballer må ikke lagres på flomutsatte arealer.

Ihht Forskrift om gjødselvarer.

Informasjon

Planlegger du å oppgradere siloanlegget eller å bygge nytt?

Landbruks- og matdepartementet har fastsatt tekniske retningslinjer for oppsamling og disponering av silopressaft. Disse må du følge både hvis du skal utvide eller utbedre gårdens siloanlegg, og hvis du skal bygge helt nytt. Planene må være godkjent av kommunen før arbeidet kan gjennomføres. I særlige tilfeller kan kommunen gjøre unntak fra de tekniske retningslinjene. Før du tar anlegget i bruk, skal det være kontrollert og godkjent av kommunen.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.7.3

Har du en avfallshåndteringsplan for din gård?

For å oppfylle dette kravet, må du ha en plan som inneholder:

- Hvordan ulike typer avfall oppbevares/håndteres (farlig avfall, produksjonsavfall, inkludert landbruksplast, og organisk avfall).
- Hvor du leverer ulike typer avfall.
- Mal til avfallsplan finnes under "kravliste".

Informasjon

En avfallshåndteringsplan hjelper deg med å holde oversikt over ulike typer avfall fra ditt gårdsbruk. Mål med planen er å redusere mengde avfall, og øker graden av gjenbruk og resirkulering.

Merk at planen også skal inkludere organisk avfall, og hvordan du hindrer avrenning til vann og skade på ville dyr.

Hva er farlig avfall og hva er produksjonsavfall?

Farlig avfall er avfall som er skadelig for mennesker, dyr og miljø. Alle som oppbevarer, transporterer eller håndterer farlig avfall, skal treffe nødvendige tiltak for å unngå skade på mennesker, dyr og miljø.

Eksempler på farlig avfall er:

- rester av plantevernmidler, eller ikke godkjente midler
- oljerester
- spillolje
- malings- og lakkrester
- elektrisk og elektronisk avfall
- bly- eller nikkelkadmiumholdige batterier
- ikke rengjort tomemballasje

Eksempler på produksjonsavfall er:

- landbruksplast (bl.a. rundballeplast)
- metall
- papir
- papp
- bildekk og traktordekk
- bygg- og anleggsavfall
- organisk avfall fra gårdsdriften

Hvordan behandle farlig avfall

Farlig avfall skal ikke blandes sammen med annet avfall. Ulike typer farlig avfall skal heller ikke blandes sammen dersom det kan skade miljøet eller gjøre det vanskelig å håndtere avfallet videre på en god måte.

Emballasje som du har rengjort i tråd med veiledningen på etiketten, kan du levere sammen med annet avfall. Rester av biologiske preparater skal destrueres slik det er beskrevet på etiketten.

Har du mer enn 1 kilo farlig avfall i året?

I så fall skal du levere det til et godkjent mottak minst én gang per år. Enkelte steder kan man få en avtale om henting av farlig avfall.

Lever alltid farlig avfall til et godkjent mottak.

Hvordan behandle produksjonsavfall

Det er forbudt å brenne produksjonsavfall åpent eller i småovner. Produksjonsavfall skal ikke virke skjemmende eller være til skade for miljøet.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Hvis du har etterlatt, tømt eller oppbevart produksjonsavfall slik at det kan virke skjæmmende eller være til skade for miljøet, kan kommunen gi deg pålegg om å fjerne det, rydde det opp innen en viss frist eller dekke rimelige utgifter til fjerning eller opprydding av avfallet.

Landbruksplast skal leveres til godkjent mottak.

Håndterer du organisk avfall slik at det ikke kan forurense vann eller skade ville dyr?

Det er ikke lovlig å deponere organisk avfall fra produksjon (overskudd, produksjonsrester med mer). Kompost- eller lagerplasser for organisk avfall bør skjermes mot overflatevann og plasseres slik at mulig sigevann ikke når vannforekomster. Det er ikke tillatt å samle avfall fra gårdsdrifta eller husholdningen i gårdsfyllinger. Avfallet vil tiltrekke seg ville dyr, og kan være til stor skade for dem.

Komposterer du avfall fra andre husholdninger eller gårdsbruk?

I så fall må du ha tillatelse fra statsforvalteren. For å få det må du oppfylle bestemte krav til kompostplassen og komposteringsprosessen. Kravene skal sikre at anlegget ikke fører til hygieniske ulemper eller miljøskade. Kompostplassen må ha støpt bunn og i noen tilfeller også en enkel takløsning. I tillegg stilles det krav til hvordan overflatevann og sigevann skal håndteres.

Produserer du mer enn ett tonn kompost i året?

Hvis du årlig produserer mer enn ett tonn tørrstoff kompost og denne brukes på arealer hvor det dyrkes vekster for salg, må du registrere komposten hos Mattilsynet.

Komposterer du slakteriavfall, animalsk industriavfall eller kasserte varepartier?

Da må du få komposteringsanlegget ditt godkjent av Mattilsynet.

Regler for brenning av avfall

Kommunen kan legge ned lokalt forbud mot åpen brenning av halmstubb på jordet og bråtebrenning (treavfall, kvist og gras). På arealer der det blir gitt tilskudd til endret jordarbeiding, kan det være et vilkår at halmen ikke brennes om høsten. Det er forbudt å brenne oppsamlet halm og fôrrester.

Landbrukskontoret har oversikt over lokale bestemmelser.

§ Krav

Avfallsplan-Noteringsskjema	Informasjon
Forurensningsloven	Lovkrav
Avfallsforskriften	Lovkrav
Veileder - avfallsdeklarerer	Informasjon
Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav

1.8 SKADEGJØRERE I HUSDYRRROM, LAGER, SORTERINGS- OG FOREDLINGSROM

1.8.1

Jobber du systematisk med overvåking og bekjemping av skadedyr som kan gå ut over mattryggheten?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du:

- Drive systematisk forebyggende arbeid mot skadegjørere
- Dokumentere forekomst av skadedyr som kan påvirke tryggheten til råvarer, eventuelt smitte til dyr.
- Drive skadedyrbekjempelse slik at fôrvarer produseres, bearbeides, pakkes, lagres og transporteres under hensiktsmessige hygieniske forhold.
- Ha en plan for hvordan du raskt og effektivt kan gjøre tiltak dersom problemene med skadedyr øker og det er fare for mattrygghet eller spredning av smittsom sykdom til dyreholdet ditt.

Informasjon

Fôrforskriften setter krav til at foretak skal, så langt det er mulig, hindre at dyr og skadedyr forårsaker farlig forurensning.

Skadedyr er dyr som kan ødelegge gjenstander og næringsmidler, spre smitte samt gi fysiske og psykiske plager hos mennesker og husdyr. Gnagere (mus og rotter) og kakerlakker er eksempler på vanlige skadedyr i landbruket.

Samle alt i en egen perm – eller registrer det online

Opprett en egen perm eller lagre elektronisk der du dokumenterer hva du gjør for å bekjempe skadedyr. Dokumentasjonen skal blant annet inneholde

- eget kursbevis eller kontrakten med skadedyrfirmaet
- rapporter over kontrollbesøk fra skadedyrfirmaet
- Ved eget ansvar for skadedyrbekjempelse: Dokumentasjon på regelmessig egenkontroll av åtestasjoner samt at tiltak er gjennomført ved mye bespisning/aktivitet av skadedyr.
- kart med oversikt over åtestasjoner på gården
- Hvis skadedyrfirmaet du bruker, tilbyr en løsning for å registrere den samme dokumentasjonen på nettet, kan du velge det istedenfor.

Dette bør du gjøre for å forhindre og bekjempe skadedyr

- Se alltid etter spor av skadedyr på vernerunder.
- Sett opp lysfeller i områder der insekter er et problem.
- Sikre veksthus, lager og pakkerier mot fugler dersom forurensning fra fugler er et problem.
- Sørg for at avløp og sluker har gitter for å forhindre at skadedyr kan trenge seg inn.
- Sørg for at det ikke er gliper mellom karmen og dører, og at alle porter slutter tett, slik at skadedyr ikke kan trenge seg inn.
- Hvis du har en avfallscontainer stående utendørs, skal den være låsbar. Sikre området rundt mot skadedyr og hold det rent og fritt for organisk materiale.

Hvorfor er dette viktig?

Skadedyr kan føre med seg en rekke smittestoffer. De kan overføre smitte til matvarer og mellom dyrehold. På denne måten utgjør de både en fare for mattrygghet og for dyrehelse.

Dersom du får skadedyrproblemer som kan gå utover mattryggheten, og som du ikke klarer å løse med ordinære bekjempelsestiltak, skal du registrere og iverksette tiltak som raskt og effektivt sikrer mattryggheten og fjerner andre utfordringer skadedyr medfører.

§ Krav

Næringsmiddelhygieneforskriften	Lovkrav
Forskrift om fôrhygiene	Lovkrav

1.8.2

Dersom du benytter skadedyrmidler, kan du dokumentere hvilke skadedyrmidler som brukes, og hvor de er plassert?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Dokumentere hvilke skadedyrmidler du bruker
- Dokumentere hvor de er plassert. Dette kan du gjøre på et kart eller ved hjelp av en enkel skisse.

Informasjon

Bruker du skadedyrmidler merket med «kun for godkjente skadedyrbekjempere og andre personer med særskilt autorisasjon» krever det at du har eget tilleggsbevis for gnagermidler.

Bruker du godkjent skadedyrfirma skal disse levere oversikt over midler og plassering av disse.

§ Krav

Forskrift om skadedyrsbekjempelse	Lovkrav
Informasjon fra Mattilsynet	Informasjon

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.9 ET KLIMAVENNLIG LANDBRUK

1.9.1

Har du en plan for vedlikehold og fornyelse av hydrotekniske anlegg?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Ha reflektert og vurdert rundt vedlikehold og fornying av grøfteanlegg.
- For å få tilskudd til grøfting må du levere en godkjent grøfteplan. Planen skal inneholde kart, analyser av nedslagsfeltet det hydrotekniske anlegget skal betjene og beskrivelse av tiltakenes miljømessige effekt.

Informasjon

- God drenering legger grunnlaget for høyere og mer stabile avlinger, bedre kvalitet og lavere klimagassutslipp. Gode grøfter er også et viktig tiltak innenfor integrert plantevern.

Forskjellen på god og dårlig drenert jord kan redusere utslippene av lystgass med 0,35 kg CO₂-ekvivalenter per kg korn, mens det på eng kan redusere utslippene med 0,5 kg CO₂-ekvivalenter per kg gresstørrstoff (Klimakur, 2020).

§ Krav

Informasjon fra Nibio om grøfting	Informasjon
Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.9.2

Følger du lokale/regionale bestemmelser om jordarbeiding eller andre miljøkrav?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Følge lokale bestemmelser gitt av statsforvalter knyttet til jordarbeiding eller andre miljøtiltak.
- Ditt lokale landbrukskontor har oversikt over hvilke krav som gjelder for din eiendom.

Ihht Jordlova.

Informasjon

Dersom jorda på en landbrukseiendom som du disponerer, ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfeltet til et sårbart vassdrag eller kystområde, kan statsforvalteren bestemme at du må følge bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre liknende tiltak.

Et eksempel er å etablere grasdekte vannveier eller vegetasjonssoner. Et annet er 40/60 regelen i Viken som omfatter pløying. Statsforvalteren kan fastsette tiltakene i forskrift eller som enkeltvedtak.

§ Krav

Jordlova	Lovkrav
----------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.9.3

Dersom kommunen har gitt særskilte miljøbestemmelser av betydning for drifta, følger du disse?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Holde deg oppdatert på lokale bestemmelser
- Følge de aktuelle bestemmelsene for din gård.

Informasjon

I områder med spesielle miljøproblemer, for eksempel at drikkevannskilder er forurenset eller står i fare for å bli det, kan kommunen fastsette lokale bestemmelser. Spør kommunen hvis du lurer på om det finnes lokale miljøbestemmelser knyttet til jordbruksdrift.

Eksempler på lokale bestemmelser er

- kommunal forskrift om forbud mot bakkeplanering
- kommunal forskrift om avgrensning av spredperiode for husdyrgjødsel
- kommunal forskrift om forbud mot åpen brenning og brenning av avfall i småovner

§ Krav

Forskrift om organisk gjødsel	Lovkrav
-------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.9.4

Har du gjort deg kjent med kilder til klimagassutslipp og aktuelle tiltak for din gård? Se veileder for eksempler.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du:

- Gjøre deg kjent med kilder til klimagassutslipp på din gård.
- Vurdere tiltak som kan redusere det totale klimaavtrykket til din virksomhet.
- Vurdere å ta i bruk klimakalkulator og/eller klimarådgivning fra NLR, Tine, eller andre rådgivningsapparat.

Informasjon

De største kildene til klimagassutslipp fra landbruket er:

- Dårlig drenert jord
- Metanutslipp fra drøvtyggere
- Spredning av mineral- og husdyrgjødsel
- Forbrenning av fossil olje og gass til oppvarming
- Bruk av diesel

I tråd med Landbrukets Klimaplan spiller hver enkelt bonde en nøkkelrolle for å oppnå lavere utslipp fra landbrukssektoren. Satsingsområdene er:

- Klimakalkulator og klimarådgivning
- Avl og friskere husdyr
- Klimavennlig føring
- Ny klimateknologi
- Fossilfri maskinpark
- Fossilfri oppvarming
- Husdyrgjødsel i biogassanlegg
- Jorda som karbonlager og arealbruk
- Biokull og fangvekster

Hver enkelt kjenner sin gård og produksjon best, og kan selv vurdere tiltak for å bedre agronomi og redusere klimautslipp. Se "kravliste" for mer informasjon om utslipp og tiltak.

§ Krav

Klimarådgivning NLR	Informasjon
Landbrukets Klimaplan	Informasjon
Klimaselskapet	Informasjon
Klimatiltak i landbruket	Informasjon

1.10 KULTURMINNER, KULTURLANDSKAP OG BIOLOGISK MANGFOLD - REGIONALE OG LOKALE MILJØBESTEMMELSER

1.10.1 Har du merket av kulturminner og andre verdifulle kulturlandskapselementer på skiftekartet for gården?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Merke og beskrive aktuelle kulturminner på kart.

Informasjon

På NIBIOs gårdskart finnes oversikt over ulike biotoper, rødlistede arter og naturvernområder på gården. Dette finner du på denne måten:
www.gardskart.nibio.no --> Andre kartlag --> Kulturminner

Du kan også merke av i fysiske og/eller andre digitale kart, eller i systemer som CropPlan.

Snakk gjerne med ditt lokale landbrukskontor om viktige kulturminner på din eiendom eller eiendommer du disponerer.

§ Krav

Kulturminneloven	Lovkrav
Gårdskart NIBIO	Informasjon

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.10.2

Har du tilstrekkelig vegetasjonssone mot vassdrag med årssikker vannføring på minimum 2 meter , som du ikke jordarbeider?

For å oppfylle dette kravet må du:

- sette igjen en vegetasjonssone på minst 2 meter mot vassdrag med en årssikker vannføring, målt horisontalt ved normal vannføring.
- Denne vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides.
- Kravet gjelder ikke mot kanaler som brukes på profilerte arealer; de regnes da som en del av profileringen.

Informasjon

I forskrift om produksjonstilskudd § 4 fjerde ledd står det:

*Tilskuddet skal avkortes dersom jordbruksarealet ikke har vegetasjonssone på **minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring**, målt horisontalt fra vassdragets normalvannstand. Vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides.*

I vannressursloven er **årssikker vannføring** definert som: "vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker oftere enn hvert tiende år i gjennomsnitt"

§ Krav

Forskrift om produksjonstilskudd	Lovkrav
----------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.10.3

Har du rutiner som sikrer at tiltak som kan påvirke kulturminner, kulturlandskap eller biologisk mangfold alltid gjennomføres i dialog med kommunen?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at tiltak som kan påvirke kulturminner, kulturlandskap eller biologisk mangfold gjennomføres i dialog med kommunen. Kontakt det lokale landbrukskontoret dersom du er usikker på om et tiltak krever avklaring.

Informasjon

Eksempler på tiltak som skal avklares med kommunen:

- planering av jordbruksarealer
- nydyrking
- bygging eller ombygging av landbruksvei
- sprøyting av kantvegetasjon eller åkerholmer utenfor en godkjent skjøtselsplan
- fjerning av åkerholmer, steingjerder eller rydningsrøyser
- oppdyrking eller fjerning av ferdselsårer
- lukking av vassdrag eller kanalisering
- lukking av åpne grøfter
- oppdyrking av skogsbryn, kantsoner eller andre restarealer mot innmark

Planering, nydyrking og veibygging:

Slike tiltak krever en plan som er godkjent av kommunen før arbeidene kan starte. En forenklet søknad med kart skal sendes inn på forhånd.

Plantevernmidler:

Plantevernmidler skal ikke brukes i kantsoner eller åkerholmer med mindre det inngår i en godkjent skjøtselsplan. Dette krever forhåndstillatelse fra kommunen. Plantevernmidler skal brukes slik at de ikke når grunnvann eller vassdrag.

Formål:

Regelverket for planering, nydyrking og landbruksveier skal sikre gode agronomiske løsninger samtidig som viktige miljøverdier — biologisk mangfold, kulturminner, friluftsliv og landskapsbilde — tas vare på."

§ Krav

Forurensningsforskriften	Lovkrav
Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier	Lovkrav
Jordlova	Lovkrav

1.10.4 Dersom det finnes fredede kulturminner på gården, ivaretar du disse med en tilhørende sikringssone?

For å oppfylle dette kravet må du:

- Innhente nødvendig tillatelse hvis du skal iverksette tiltak som kan skade eller ødelegge fredede kulturminner.
- Fysisk fredede kulturminner skal ha sikringssone på 5 meter for inngrep.
- Fredede bygninger vedlikeholdes på en forsvarlig måte.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Informasjon

- *Ikke gjør noe uten tillatelse*

Du må ikke sette i gang tiltak som kan skade eller ødelegge fredede kulturminner, uten å ha innhentet tillatelse på forhånd. Det er ikke tillatt å grave ut, flytte, forandre, dekke til, skjule eller på annen måte skjemme fredede kulturminner.

- *Samme bruk som tidligere er tillatt*

Marka over et fredet kulturminne kan fortsatt brukes til beite eller innmark dersom den har vært brukt til dette tidligere, og dersom kulturminnemyndighetene⁽¹⁾ ikke bestemmer noe annet. Du kan pløye og bearbeide jorda til samme dybde som tidligere.

- *Minst 5 meter sikringssone*

Alle fysiske fredede kulturminner skal være omgitt av en sikringssone for vern mot inngrep. Sikringssonen skal være minst 5 meter bred regnet fra kulturminnets synlige eller kjente ytterkant.

- *Fredede bygninger*

Å ivareta fredede bygninger innebærer å ta vare på dem og vedlikeholde dem på en forsvarlig måte.

(1) Regional kulturminneforvaltning, dvs. kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen og Sametingets miljø- og kulturvern avdeling.

§ Krav

Kulturminneloven	Lovkrav
------------------	---------

1.11 SMITTEFOREBYGGING VED KJØP AV BRUKT UTSTYR FRA UTLANDET

1.11.1

Har du rutiner som sikrer at brukt utstyr kjøpt fra utlandet er rengjort og desinfisert før forsendelse til Norge, og at dette dokumenteres?

For å oppfylle dette kravet må du ha rutiner som sikrer at brukt utstyr kjøpt fra utlandet rengjøres og eventuelt desinfiseres både før forsendelse til Norge og etter ankomst, og at all rengjøring og desinfeksjon dokumenteres med godkjente metoder og midler. Utstyret skal deretter stå tørt i minst 14 dager før det tas i bruk.

Hvorfor er dette viktig?

Brukt utstyr som har vært i kontakt med jord, dyr eller husdyrgjødsel i andre land kan spre alvorlige dyresykdommer og planteskadegjørere, som afrikansk svinepest, munn- og klauvsjuka, potetcystenematode og blåtunge. Dette gjelder blant annet jordarbeidings- og høstestyret, innredning, gulv, melkeutstyr, fôringsutstyr og gjødselhåndteringsutstyr.

Krav til rutiner og dokumentasjon

Dine rutiner må sikre at:

- brukt utstyr kjøpt fra utlandet er rengjort og eventuelt desinfisert før forsendelse, og at dette dokumenteres
- du gjentar vask og eventuell desinfeksjon etter mottak i Norge
- utstyret står tørt i minst 14 dager etter vask før bruk
- all vask og desinfeksjon er utført med anerkjente metoder og godkjente desinfeksjonsmidler
- dokumentasjon/sunnhetssertifikat følger med leveransen

Disse rutineene reduserer risikoen for sykdoms- og skadegjørerspredning ved import av brukt utstyr.

§ Krav

Forskrift om forbud mot innførsel av dyr og smitteførende gjenstander	Lovkrav
---	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

